

Vindens återbäring

Vind – en gemensam tillgång

*Hela Sverige
ska leva!*

Vem äger vinden?

Intresset för att bygga vindkraft är stort och utvecklingen går snabbt. Det som började med några mindre snurror på Gotland har spritt sig över hela landet. Nu byggs många vindkraftsverk, allt från enstaka snurror till stora vindkraftsparker. Och regeringens mål är tydligt, fler verk önskas för att Sverige ska nå energimålen.

Ellinor Ostrom fick år 2009 nobelpris för sina slutsatser om lyckade respektive misslyckade sätt att bruka lokala resurser. Det viktigaste framgångsreceptet är att säkra lokalt delägande och brukande. Och idag vet vi att ett lokalt intresse och engagemang underlättar och effektiviserar byggprocesser, bevakning och underhåll. De exploatörer som tänker långsiktigt och har bygden med sig gör de bästa investeringarna.

Allt fler inser nyttan av lokalt inflytande, återbäring och delägande. Många bygdegrupper och andra typer av organisationer har därför avtal om återbäring. I den här skriften ger vi några exempel på vad pengarna använts till.

Trevlig läsning!

Inez Abrahamzon
Ordförande

Kenneth Nilshem
Ordförande

Cecilia Andersson
Projektledare

Bakgrund

I januari 2008 tog Hela Sverige ska leva tydligt ställning till frågan om **inflytande, delägande och bygdepengar** från vindkraften. Nivån på bygdeåterbäringen sattes till minst 0,5 procent av bruttointäkten från vindkraftsproduktionen.

Samma år beviljades projektmedel från Energimyndigheten. Projektets övergripande syfte var att mobilisera kraft och energi hos lokala grupper och lokalsamhällen så att de kunde ta tillvara vindkraftsutbygganden. Under 2010 förlängdes projektet och arbetet fortsatte. Nu med tydligt fokus på att ta fram avtalsmodeller för bygdepengar.

En arbetsgrupp med vindkraftens intressenter utarbetade riktlinjer anpassade för projekt med olika förutsättningar när det gäller storlek, lokalisering och ägande.

”Vindkraftens lokala nytta, modell för delägande och bygdepengar” kan laddas ner i sin helhet på www.helasverige.se

Från Jordbruks- och Tillväxtverket beviljades juni 2011 stöd för att fortsätta förankra ”Vindkraftens lokala nytta” och kartlägga vilka lokalekonomiska effekter bygdepengar hittills gett landsbygden.

Vad gör man för pengarna?

Flera av de avtal om bygdepengar som tecknats har skrivits i ett tidigt skede av vindkraftsutbyggnaden i Sverige. De ligger på en lägre nivå än rekommenderade 0,5 procent av bruttoproduktionen.

Solleröns sockenförening

– avtal med Vindkompaniet O2

Procent av bruttoproduktionen

0,5 % (cirka 180 000 kr/år)

Genomförda investeringar och satsningar

Medfinansiering av flera Leaderprojekt

Ungdomsaktiviteter

Kultur & turism

Ny mack

Cykelväg och vandringsstig

Fiskecamp

Offerdalsvind ekonomisk förening

– avtal med administrationsbolag som ägs av sex privatpersoner.

Procent av bruttoproduktionen

0,3 % (cirka 70 000 kr/år)

Genomförda investeringar och satsningar

Kultur, "Offerdalsveckan"

Starthjälp till företag

Medfinansiering av skolprojekt

Restaurering av ångbåt

Strömsunds kommun

– avtal med Havsnäs Vindkraft AB

Kommunen administrerar medlen i en vindfond.

Beslut om hur medlen ska användas görs av företrädare för de sju byar som berörs.

Procent av bruttoproduktionen

0,15 % (cirka 350 000 kr/år)

Genomförda investeringar och satsningar

Restaurering av gamla skolor

Energieffektivisering, värmepumpar

Hjärtstartare

Hablingbo Vind ekonomisk förening

– avtal med Hablingbo bygdegårdsförening

Procent av bruttoproduktionen

0,25% (cirka 4 500 kr/år)

Genomförda investeringar och satsningar

Driftspengar som i första hand går till uppvärmning av byalokalen.

Rättviks kommun

– avtal med Vindkompaniet O2

Representanter från byarna sitter med i förberedande av ansökningar.

Formellt beslut tas av kommunstyrelsens allmänna utskott.

Procent av bruttoproduktionen

0,5 % (cirka 290 000 kr/år)

Genomförda investeringar och satsningar

Investeringar och upprustningar av gemenskapsanläggningar i byarna.

Kultur och turism

Aktiviteter

Idrott och friluftsliv

Bliekevärd vindkraftspark

– avtal med Vindkompaniet O2

Tre olika avtal är skrivna med berört område om

0,3 procent av bruttoproduktionen, fördelas enligt nedan.

Raijastrands Intresseförening

Procent av bruttoproduktionen

0,1 % (cirka 65 000 kr/år)

Genomförda investeringar och satsningar

Vandrarhem, energieffektivisering, luftvärmepump

Skyltning av vägar och sjöar

Parkering och grillkäta

Risbäcks Väg & Belysningsförening

Procent av bruttoproduktionen

0,1 % (cirka 65 000 kr/år)

Genomförda investeringar och satsningar

Upprustning och anpassning av ungdomsgården, byns samlingslokal för funktionshindrade.

Storbäcks By Intresseförening

Procent av bruttoproduktionen

0,1 % (cirka 65 000 kr/år)

Genomförda investeringar och satsningar

Fiskevärd och investeringar för att utveckla fiskodlingen.

Rastplats, Byahuset

Markbygden Vind AB

– avtal med fyra olika ekonomiska föreningar. Kost Vind ekonomiska förening, Rokådalens ekonomiska förening, Lillpiteälvdal ekonomiska förening och Markbygden 2008 ekonomiska förening.

Det är en stor park som byggs i etapper. Efterhand som verken tas i bruk fördelas pengarna över hela området.

Hittills har Kost Vind ekonomiska förening fått bygdepengar.

Kost Vind ekonomiska förening

Procent av bruttoproduktionen

0,3 % (cirka 144 000 kr/år, dock minst 12 000 kr per verk och år)

Genomförda investeringar och satsningar

Drift av föreningslokaler, utplantering av fisk, marknadsföring,

studieresor, upprustning av rastplatser och dokumentation av bygden.

Vad gör man för pengarna?

Vindkraftsetableringen sammanförde byarna

Malå kommun, Västerbotten

De tre byarna, Springliden, Mörttjärn och Lainejaur, fick både anledning och inspiration till samverkan när en vindkraftsetablering visade sig möjlig.

En bybo från Springliden anade att det skulle blåsa tillräckligt på bergen i närheten för att göra en vindkraftetablering lönsam. Skellefteå kraft kontaktades 2005. De har nu byggt 18 vindkraftverk på vardera 2,5 MWH. Marken ägs av Sveaskog.

Byarna bildade förening

Byarnas utvecklingsarbete och synen på den gemensamma nyttan tog fart. Utvecklingsplanerna trimmades och gemensamt bildade trion "Vindbyar ekonomisk förening", vars syfte bland annat är att bedriva affärsverksamhet.

Föreningen tecknade ett 20-årigt avtal om bygdepengar med Skellefteå Kraft. Nivån på ersättningen är inte offentlig. Avtalet ger en fast summa per verk och är indexreglerat. Alla verken var i drift under 2011.

Skellefteå Kraft har även ett avtal med berörd sameby, om ersättning för intrånget i betesmarkerna.

Byarnas kultur och historia skiljer sig åt

Springliden är en riktig entreprenörby. Här finns flera företagare med tillsammans cirka åttio anställda. I byn bor 43 personer.

I Mörttjärn finns en kultur av gemensamt ägande. Här äger byborna kraftverk och vattenanläggningar tillsammans för den gemensamma nyttan.

Lainejaur kan beskrivas som en pendlingsort. Avståndet till Malå är 10 km.

Bygdepengar och utveckling

Ett gemensamt Leaderprojekt stärker byarnas samarbete och en strategisk marknadsföringsplan är framtagen och realiseras allt eftersom.

Initialt har byarna tack vare utvecklingsplanerna börjat diskutera att investera i ett pensionärshus till varje by. Pengarna från vindkraftsproduktionen fördelas mellan byarna, med en fast summa per år och en rörlig del baserat på antalet invånare i byn.

Föreningen har också sålt vissa tjänster till Skellefteå Kraft och deras entreprenörer, bland annat övervakning av nedisning på vindkraftverkens rotorblad.

www.vindbyar.se

År 2012 bor cirka 133 personer sammanlagt i de tre byarna.

Så här kan man skriva

Utdrag ur avtal mellan bygd och vindkraftsexploator, avidentifierad.

Under förutsättning att vindkraftverken uppförs och tas i drift skall "Vindbolaget" årsvis i efterskott utge bygdemedel till "Byaföreningen". Bygdemedlen uppgår för år noll till och med år sju (0-7) till 0,6 procent av den samlade bruttoersättningen för den producerade el som vindkraftverken inom "Området" årligen inbringar "Vindbolaget" från och med den dag respektive vindkraftverk producerar elektrisk kraft.

För år åtta till och med år fjorton (8-14) skall bygdemedlen uppgå till 1 procent av den samlade bruttoersättningen för den producerade el som vindkraftverken inom "Området" årligen inbringar "Vindbolaget".

Från och med år femton (15) och framåt skall bygdemedlen uppgå till 1,3 procent av den samlade bruttoersättningen för den producerade el som vindkraftverken inom "Området" årligen inbringar "Vindbolaget".

Den samlade bruttointäkten skall redovisas till "Byaföreningen" och utbetalning av bygdemedel ska ske senast 31 mars årligen med början året efter det att vindkraftverken tagits i drift och börjat generera intäkter. Beloppet insättes på konto "Byaföreningen" som ansvarar för att fördelningen av bygdemedlen, i enlighet med "Byaföreningen" vindkraftfunds beslut.

En möjlig skatteintäkt för kommunerna

Vid flera tillfällen och i olika sammanhang har fastighetskatten på vindkraftverken diskuterats.

Fastighetsskatten uppgår till 0,2 procent av taxeringsvärdet, vilket motsvarar cirka 15 000 kr/MW. För en anläggning på 20 MW innebär det en årlig intäkt på cirka 300 000 kr. För närvarande tillfaller den intäkten staten. En tämligen enkel åtgärd för riksdagen är att ändra på det, så att fastighetskatten från vindkraftsanläggningarna tillfaller kommunerna där verken är lokaliserade. På så sätt garanteras kommunerna del av vindkraftens värde, utan att vindkraftprojektens ekonomiska förutsättningar påverkas.

Modellen

Sammanfattning och utdrag ur **Vindkraftens lokala nytta – delägande och bygdepengar**

I Sverige har regering och riksdag överlämnat till näringen att lösa frågan om eventuell ersättning till bygderna. Mångfalden av avtal för bygdeersättning och de olika principer och nivåer som tillämpats i praktiken, gör att vissa avtal upplevs som direkt orättvisa.

Förhållanden i olika bygder varierar, vindkraft byggs såväl i relativt tätbebyggda jordbruksområden, som i gleset befolkad skogsbygd och i anslutning till industriområden. Projektens storlek varierar också från enstaka verk till parker med hundratals verk. En del vindkraftverk ägs av lokala bolag, lantbruk eller kooperativa föreningar, andra av stora kraftbolag, internationella investerare eller industriföretag.

Den arbetsgrupp som utarbetat "Vindkraftens lokala nytta" har gjort ett förslag, som är anpassat för projekt med olika förutsättningar när det gäller storlek, lokalisering och ägande, utifrån hur stor del av vindkraftens avkastning som blir kvar i den bygd där vindkraftverken är placerade.

"Vindkraftens lokala nytta" är resultatet av en lång process, där många olika parter som berörs av och som bygger ut vindkraft har medverkat.

Grundmodell – riktlinje

Varje vindkraftsetablering är unik och har sina särskilda förutsättningar. Det står alltid parterna fritt att komma överens om annat än vad som framlagts i det här förslaget.

Utgångspunkter

Störst lokalekonomisk nytta till bygden och dess människor bedöms vara delägande. När vindkraft projekteras bör därför lokalt delägande alltid erbjudas.

Delägande och ersättning i form av bygdepengar skapar lokal delaktighet i utnyttjandet av de gemensamma lokala vindresurserna. Arrendeavtal med markägare och avtal om lokalt delägande/bygdepengar är avtal som hanteras var för sig.

Var ute i tid!

Avtal om ersättning ska helst tecknas innan tillstånd har beviljats. Avgränsningen av området som erhåller bygdepengar ska framgå av respektive avtal. Det ska finnas en demokratisk organisation i form av en juridisk person i lokalsamhället/bygden som tar emot och därefter fördelar ersättningen.

Med bygd avses områden inom och i anslutning till aktuell vindkraftspark. Begreppet ges en vid tolkning och får inte avgränsas alltför snävt, och omfattar exempelvis fastigheter och befolkning i närområdet till vindkraftsparken. Lokala förhållanden avgör bygdens avgränsning.

Syftet med delägande och bygdepengar

Syftet är att bygder där vindkraft byggs ut ska få del i det värde som vindkraftsproduktionen skapar. Med lokalt delägande stannar en del av vindkraftens avkastning kvar i bygden. Ersättningen i form av bygdepengar kan bidra till en hållbar utveckling. Varje lokalsamhälle/bygd utformar själv de regler som ska gälla vid fördelning av dessa medel.

Riksdagens planer

Riksdagen har satt upp en planeringsram att det år 2020 ska vara möjligt att bygga vindkraft för en elproduktion på 30 TWh.

År 2011 producerade vindkraften i Sverige 6,1 TWh.

Det innebär att elproduktionen från vindkraft motsvarar 4,4 procent av den totala elanvändningen i Sverige.

I september 2011 fanns det cirka 1 900 vindkraftverk installerade i Sverige.

Läs mer på www.natverketforvindbruk.se och www.energimyndigheten.se

Ersättningsnivåer

För vindkraftsanläggningar som består av **fyra vindkraftverk eller fler**, bör minst 10 procent av kapaciteten (MW) erbjudas för lokalt delägande.

Bygdepeng

Ersättning i form av bygdepengar beräknas på vindkraftens årliga bruttointäkt, enligt följande principer:

- Frågan om bygdepengar är helt öppen för vindkraftsanläggningar med 1–3 vindkraftverk, alternativt med en maximal kapacitet på 6 MW. Samma sak gäller när vindkraftverken till minst tio procent är lokalt ägda.
- Ersättningen bör uppgå till 0,5 procent av bruttointäkten för anläggningar med fyra vindkraftverk eller fler (större kapacitet än 6 MW) på privatägd mark som skapar lokala intäkter i form av markarrenden.
- För övriga vindkraftsanläggningar bör ersättningen uppgå till minst en procent av bruttointäkten.

Avtalsparter

En stabil lokalt förankrad organisation som representerar hela bygden förvaltar medlen.

Lokal sysselsättning

Lokala entreprenörer bör anlitas i så stor utsträckning som möjligt när en vindkraftsanläggning byggs och när den är tagen i drift.

”Vindkraftens lokala nytta, modell för delägande och bygdepengar” **>>>** finns att ladda ner i sin helhet på www.helasverige.se med bilagor och exempel.

Det var vi som gjorde det!

Materialet ”Vindkraftens lokala nytta” har formulerats av en arbetsgrupp som organiserats av Hela Sverige ska leva, med Cicci Andersson som projektledare.

Vidare har dessa medverkat i arbetsgruppen.

- Nils Johan Ingvar-Nilsson från LRF
- Roland Lundqvist, projektledare för Medvind Västerbotten
- Lars Påfvelsson, förtroendevald ledamot i LRF Region Västergötland
- Tomas Palmgren, sekreterare i Sveriges Vattenkraftskommuner
- Christer Nilsson från Gothia Vind AB

- Staffan Magnusson från Förenade Vindbyar
- Tore Wizelius, från konsultföretaget Vindform AB

Materialet har även diskuterats med representanter från branschorganisationerna Svensk Vindenergi, Svensk Vindkraftförening, och SERO, Sveriges energiföreningars riksorganisation, som alla bidragit med värdefulla synpunkter.

Även Småkom, De små kommunernas samverkan, och Inlands-kommunerna ekonomisk förening, IEF, har deltagit i diskussionerna.

Vad ger ett vindkraftverk

Här är ett exempel som ger en översiktlig bild av vindkraftens lokalekonomiska nytta. Det gäller ett verk på 2 MW. El- och elcertifikatpriserna är från 2010. Prisbilden både på el- och elcertifikat förändras. Så nedanstående tabell är exempel på tänkbara nivåer. Vi har fått nya elprisområden över hela landet och en gemensam elcertifikatmarknad med Norge.

Bruttoinvestering, nyckelfärdigt verk klart för drift 35 000 000 kr

Räknat med en ränta på 4 procent på investerat kapital och en markarrendeavgift på 4 procent av bruttointäkten. Beräknad årsproduktion på 5 400 000 MWh/år och en bygdepeng på 0,5 procent av bruttointäkten. Livslängden på verket är beräknat till 20 år.

Efter fem års drift har detta vindkraftverk då gett;

- cirka 105 000 kr till bygden genom bygdepengar
- cirka 850 000 kr till markägaren
- cirka 1 900 000 kr till vindkraftsägaren

Investeringen är fördelad på detta sätt:

- Pris vindkraftverk 27 000 000
- Mark, väg 500 000
- Jordning, övrigt 400 000
- Total investering 35 000 000
- Fundament 2 000 000
- Teleanslutning 100 000
- Elanslutning 2 000 000
- Projektering 3 000 000

År		1	2	3	4	5	10	15	20
Ränta		4,0 %	4,0 %	4,0 %	4,0 %	4,0 %	4,0 %	4,0 %	4,0 %
Amortering/avskrivning		1 750 000	1 750 000	1 750 000	1 750 000	1 750 000	1 750 000	0	0
Ränteutgift		1 400 000	1 334 000	1 261 000	1 182 000	1 097 000	550 000	0	0
Inflation		2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %
Arrende, tillsyn	4,00 %	162 000	166 000	171 000	175 000	180 000	204 000	233 000	170 000
Bygdepeng	0,50 %	20 000	21 000	21 000	22 000	22 000	26 000	29 000	21 000
Nättariff		200 000	202 000	204 000	206 000	208 000	218 000	226 000	236 000
Drift, service		500 000	510 000	520 000	531 000	531 000	586 000	0	0
Reparation		0	0	0	0	0	0	520 000	574 000
Administration + skatt		50 000	51 000	52 000	53 000	54 000	60 000	66 000	73 000
Försäkring		60 000	61 000	62 000	64 000	65 000	72 000	156 000	172 000
Totalkostnad/år		4 142 000	4 095 000	4 042 000	3 983 000	3 906 000	3 465 000	1 230 000	1 247 000
Produktion (MWh/år)		5 400 000	5 400 000	5 400 000	5 400 000	5 400 000	5 400 000	5 400 000	5 400 000
Real prishöjning el		1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %
Elpris i öre/kWh		45 öre	46 öre	48 öre	49 öre	51 öre	59 öre	68 öre	79 öre
Gröna certifikat		30 000	31 000	31 000	32 000	32 000	36 000	40 000	0
Total intäkt/år		4 050 000	4 155 000	4 263 000	4 374 000	4 489 000	5 107 000	5 813 000	4 261 000
Vinst/förlust år		-92 000	60 000	222 000	392 000	582 000	1 641 000	4 583 000	3 014 000
Total vinst/förlust		-92 000	-32 000	190 000	582 000	1 164 000	7 141 000	26 306 000	40 401 000
Kvarvarande skuld		-33 342 000	-31 532 000	-29 560 000	-27 418 000	-25 086 000	-10 359 000	0	0

Vindens återbäring

Tanken med bygdepengar är att återföra en del av vinsten från vindkraftsverken till bygden, eftersom vinden är en gemensam tillgång som alla bör få del av.

**Hela Sverige
ska leva!**

Hela Sverige ska leva
Stortorget 7 • SE 111 29 Stockholm
08-24 13 50 • www.helasverige.se